

12 september 2021

TOCH OVERWINT EENS DE GENADE

Bijbellezing: Amos 9

Wat denkt u, zou de heer Remkes de formatiebesprekingen uit de impasse kunnen leiden? Want: hoe moet het nu verder hè? Alles is al verkend, besproken. Men weet van elkaar hoe men erin staat. Maar men komt er niet uit. Ik hoop dat de heer Remkes nog een uitweg ziet, dat hij iets met deze impasse kan.

Maar daar gaan wij het nu niet over hebben..., het gaat in de preek over de impasse waar Israël in verkeert. Ook wat deze impasse betreft, hebben wij in de afgelopen weken uitgebreid alles besproken en verkend. We hebben aan het begin van de preken eerst verkend hoe Israël erin staat. Nou, dat was schokkend. En het kwam ook wel schokkend dichtbij, zo moesten wij bekennen. Die onderhuidse ongelijkheid en onrecht. Gebrek aan verantwoordelijkheid voor elkaar. Het idee dat alles wel liep en dat God met hen was, maar niet beseffen hoe ver men van God en Zijn doel met deze wereld verwijderd was geraakt. Dat was de positie van Israël.

We hebben ook de positie van Amos verkend (dat was vorige week). Amos trad op als de verbindende schakel. Hij bad voor het volk Israël. Terwijl hij werd uitgejouwd door de luisteraars, riep hij tot de hemel om genade voor hen: 'Heere, vergeef toch! Heere, laat het stoppen!' Wij herkennen de Heere Jezus daarin. Amos was een verbindende schakel door te bidden voor het volk Israël, maar ook door – ondanks alle weerstand – Gods boodschap bekend te blijven maken.

We hebben ook de positie van God Zelf verkend. Dat was tijdens de Avondmaalsviering. 'Zoek Mij en leef!', zo riep God. God smeekte haast tot Zijn volk om beweging, verandering.

Maar na al deze preken en acht hoofdstukken Amos zit het allemaal nu steeds muurvast... Hoe nu verder? Hoe moet het nu verder met Israël? Is er nog een doorbraak mogelijk, of is het hele project Israël gedoemd te mislukken en zijn alle waarschuwendende woorden van Amos helemaal voor niets geweest? ... Ik wil u vanuit het laatste hoofdstuk van het boek Amos vertellen hoe *God* uit deze hopeloze impasse toch een verrassende, nieuwe weg wijst voor Zijn volk..., een weg voor heel de wereld... iets waar wij vandaag de dag – gewoon wij, hier en nu, Maarssen september 2021 – ook in worden betrokken.

Maar een impasse, dat was het inderdaad wel... Het zat echt muurvast met Israël. Amos 9 begint daarom (weer) heel donker en dreigend. De eerste verzen van het hoofdstuk vertellen over het laatste visioen dat Amos zag, het vijfde visioen. Amos zag God bij (of: op) het altaar staan (vers 1). God is dus aanwezig op de plaats van ontmoeting. Iets, waar het volk Israël eigenlijk ook gewoon vanuit ging: 'natuurlijk is God dichtbij ons'. Maar hoe anders was het, dan ze verwachtten! God roept vanaf het altaar: 'sla tegen het kapiteel' (vers 1). Het kapiteel, dat zijn de bovenste gedeelten van de pilaren van de tempel, de mooi versierde koppen. 'Sla tegen het kapiteel, zodat de drempels beven!' De pilaren beginnen te schudden, ook de drempels trillen... (Weten sommigen misschien nog dat Amos aan het begin van zijn boek vertelde dat hij deze woorden twee jaar voor de aardbeving heeft uitgesproken? Nu; hoe zullen de lezers dit visioen hebben gelezen, als zij die aardbeving hebben meegemaakt? Met die aardbeving

nog vers in het geheugen zal dit visioen levensecht maar ook heel huiveringwekkend voor hen geweest zijn!) De tempel schudt op zijn grondvesten. De kapitelen zie je gevaarlijk heen en weer zwalken, de drempels trillen... Het is nu veel te gevaarlijk om de tempel binnen te gaan... De tempel wordt ontoegankelijk. God zorgt ervoor dat er *geen toegang* meer mogelijk is tot Zijn huis. Verboden toegang! En God gaat Zelf ook naar buiten, Hij gaat naar buiten om al die mensen die dachten dat het wel goed zat tussen God en hen en er vrolijk op los leefden zonder aan de kwetsbare medemens te denken..., God gaat naar buiten om die mensen te straffen. *Niemand* zal ontkomen. Met woorden die wij kennen van Psalm 139 schildert Amos hoe iedereen door God zal worden gevonden. Wij zingen Psalm 139 vaak, omdat die woorden rust geven: waar ik ook ben – bevond ik mij boven in de hemel, of beneden in het dodenrijk, reisde ik naar het Oosten of voer naar het Westen – Gods hand is op mij. Maar Psalm 139 kan je ook heel anders lezen en precies deze versie klonk in het visioen door dat Amos zag (vers 2): 'al drongen zij door tot in het dodenrijk, Mijn hand zou hen vandaar halen. Al stegen zij naar de hemel op, Ik zou hen vandaar doen neerdalen.' Hoe hoog of hoe laag zij zich ook zouden verstoppen, God zal hen vinden. Op de top van de Karmel (vers 3), of in de diepten van de zee... zij zullen zich niet aan Gods zicht kunnen onttrekken.

Wat een dreigende beelden...: een tempel die staat te schudden en ontoegankelijk is geworden voor de mensen, verboden toegang... en een Goddelijke klopjacht, waarbij de mensen zeker zullen worden gevonden...

Is er dan helemaal geen hoop meer?

Opeens lezen wij te midden van alle dreigende woorden (vers 8b): **'evenwel zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen, spreekt de Heere'**.

'Evenwel zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen, spreekt de Heere'. Het staat er zomaar tussenin. Sommige uitleggers vinden dit zinnetje zo vreemd staan, het lijkt wel alsof een latere schrijver het er tussen heeft geplakt. Want: God is een klopjacht begonnen..., 'Ik zal hen wegvagen van de aardbodem', zo klinkt het in vers 8... en opeens, gelijk daarna lezen wij in hetzelfde vers: 'en toch zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen, spreekt de HEERE'. Bij deze zin wil ik nu even wat langer stilstaan: 'evenwel (toch) zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen, spreekt de HEERE'. Het past inderdaad helemaal niet in de tekst als je die zo leest... Maar het past ook helemaal niet in het verhaal van deze wereld, maar dit is nu precies de Heere God! Opeens wordt het verhaal van ons mensen, wat maar doorgaat en steeds erger wordt, plotseling radicaal onderbroken. Omdat God inbreekt en Zelf een totaal andere wending aan het verhaal geeft. Het verhaal wat Amos over Israël vertelde, liep vast. Muurvast. Als je de visioenen van Amos achter elkaar leest, dan zie je: het wordt echt van kwaad tot erger, Gods woede wordt steeds groter en de mensen blijven maar doorgaan in hun vastgeroeste pastronen. Maar opeens doorbreekt God die impasse. ... Had het volk Israël dan misschien toch iets van bezinning en inkeer laten zien? Was er inmiddels al wat verbetering zichtbaar dan? Nee, daar wacht God niet op. Gelukkig niet. God wacht niet op ons antwoord, op ons inzicht, op onze omkeer... Hij keert *op Zijn tijd* alles om en stort Zijn genade uit op een aarde die zo intens dor en doodswas geworden. Dat lezen wij hier in Amos 9: opeens, terwijl het volk blijft hangen in haar ziekelijk gericht zijn op eigen welzijn en alles in die samenleving dag na dag, jaar na jaar, hetzelfde blijft en eigenlijk alleen nog maar erger wordt..., opeens breekt God met Zijn genade in: 'Ik zal niet heel het huis van Jakob wegvagen'.

Dat is het wonderlijke en het wonderlijk mooie van onze God. Typisch de Heere God, zo zou je kunnen zeggen. Want precies dit zie je acht eeuwen na Amos ook gebeuren. In die acht eeuwen was de wereld er niet bepaald vredelievender, geloviger, of beter op geworden..., maar weer: opeens breekt God met Zijn genade in, in de kringloop van de dingen. God komt tot deze wereld in Zijn Zoon. God doorbreekt die impasse, waar de mensen muurvast in zijn komen te zitten. Niet dat mensen die impasse zagen. Nee, maar God breekt in, zonder te wachten op inkeer en omkeer van ons mensen. Hij eiste niet eerst verbetering van de situatie. *Hij stelde geen eisen..., maar schonk genade.*

Waarom? Hoe kan dat zomaar? Daar zijn geen antwoorden op. Op een antwoord na, Johannes 3,16: *want alzo lief had God de wereld dat Hij Zijn eniggeboren Zoon zond, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.* Het is die wonderlijke, ondoorgrondelijke liefde van God. Opeens schittert die liefde van God door alle woorden van oordeel en gericht heen. Opeens licht die liefde zo wonderlijk mooi op in Bethlehem in het jaar nul. En zelfs in die gruwelijke uren van Golgotha, toen het zo intens donker werd op deze wereld en alles voorbij leek te zijn, scheen er licht: het licht van Gods liefde, liefde die alle duisternis en menselijk falen doorbreekt, Goddelijke liefde die voor een doorbraak in alle menselijke impasses zorgde. Redding. Genade.

En daarom durf ik te getuigen van hoop. 'In wat voor een wereld leven wij?' Tja, als je de prognoses ziet wat betreft klimaatverandering en de cijfers van mensen die onder de armoedegrens leven, het aantal mensen dat op de vlucht is..., als je ziet wat er allemaal op dit moment in de wereld gebeurt..., dan vallen alle goede woorden stuk op deze bittere werkelijkheid. Maar in de Bijbel lees ik het getuigenis van een God Die menselijke impasses doorbreekt. Een God Die opeens Zijn genade laat schitteren, juist op het moment dat de wereld zo donker kan zijn. Amos laat ons een God zien Die ondanks al Zijn woede en Zijn verdriet en Zijn diep teleurgesteld zijn in het menselijk project..., Amos laat een God zien die het niet kan laten om toch nog weer tussen de regels door van genade te spreken. De Bijbel laat ons een God zien Die niets liever wil dan liefde en genade brengen, ook al wordt er vanaf onze kant niet om gevraagd en niet naar geleefd. In een wereld van prognoses en wetmatigheden die allemaal dezelfde kant op wijzen, namelijk: het gaat slechter, het wordt minder, het wordt donkerder, in die wereld hoop ik en verwacht ik het van Gods genade: 'en toch zal Ik hen niet geheel wegvagen, spreekt de HEERE.

Ik hoop dat wij als gemeente die hoop op Gods genade zullen vasthouden.

'Evenwel (toch) zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen...' Prachtig, zoals dit zinnetje al de oordeels-aankondigingen in het boek Amos opeens doorbreekt. Maar toch hè... ik zat deze week er over na te denken... maar is dit nu eigenlijk wel zo'n geweldig mooie boodschap? 'Niet heel Israël zal worden weggevaagd!' Hoeveel procent dan niet? 10 procent, 20 hopelijk? Maar dat andere deel, die overgrote meerderheid dan? Stel dat het van Maarssen wordt gezegd: 'niet heel Maarssen zal worden weggevaagd, want heel Swanenikamp (om even bij mijzelf te blijven) blijft gelukkig nog overeind staan.' Maar dat is toch geen troost? Dat is toch nog steeds een enorme verschrikking?

'Evenwel (toch) zal Ik het huis van Jakob niet geheel wegvagen...' In onze tijd klinkt zo'n zin heel anders dan in de tijd van de Bijbel. Wij zijn veel te individualistisch geworden om zoiets mee te kunnen maken. Voor een

Israëliet ging het in zijn of haar leven om het voortbestaan van de familie, om de lijn van de geslachten, om het voortbestaan van het volk als geheel. Dat was het belangrijkste wat er bestond. Dat was de vreugde van het leven, de eer van je werk, de zin van het bestaan. Wij hebben dat collectieve gevoel bijna niet meer, we zijn daarvoor veel te veel losgeraakt van elkaar, als allemaal zelfstandige individuen die allemaal voor zichzelf moeten opkomen en het zelf moeten zien te rooien. We verdragen elkaar wel min of meer, maar verder zijn wij vooral los van elkaar. En wij kijken niet zover terug of vooruit, het gaat vooral om de jaren tussen ons geboren worden en ons sterven in, in plaats van dat wij eeuwen terug en eeuwen vooruit kijken en onze vreugde en de zin van het leven daarin zoeken. De vreugde dat God ondanks alle oordeel en straf toch doorgaat met Zijn volk..., ik denk dat wij dat haast niet meer kunnen proeven hoeveel vreugde daar voor een Israëliet in zat.

Nu hoeven wij ook niet terug naar Israël uit de achtste eeuw voor Christus. Ons daarin inleven, dat lukt ons nooit helemaal, denk ik. Maar deze woorden van Amos helpen mij toch wel om heel even een klein beetje boven mijn eigen leventje uit te stijgen, waar ik elke dag zo druk mee ben. Amos helpt mij om veel verder en veel breder te kijken: God Die trouw is, de eeuwen door. Dat grote kader moeten wij vasthouden, ondanks dat ik zoveel van mijn eigen leven en van onze eigen tijd misschien niet begrijp. Je kunt soms zo vastzitten in je eigen leven... in alles wat je wilt en wat je moet..., vastzitten in je eigen leven, misschien juist omdat je er zo van geniet... maar je kunt ook zo vast zitten aan je leven, erin vastlopen als het niet loopt zoals je zou willen dat het loopt... Amos roept ons op om even dat gericht zijn op ons eigen leven wat los te laten en een niveau hoger te kijken...: *'Zie je die trouw van God, de eeuwen door? Ja, ik zie ook heel veel onrecht in de maatschappij, zegt Amos. Ik begrijp het ook niet. En ik weet ook niet waarom de een het zo voor de wind gaat en waarom de ander zichzelf zo door het leven heen moet zien te ploeteren. Maar zie je die genade van God..., Gods wonderlijke genade die soms ondanks die heel donkere wolken over deze wereld weer oplicht? Houd je daaraan vast. Wees daarop gericht.*

Houd je vast aan die rode draad van Gods trouw, die rode draad van Gods trouw waar Amos heel even naar mocht verwijzen. Houd je vast aan die rode draad van Gods trouw die eeuwen later langs Bethlehem zal lopen en zelfs dwars door Golgotha..., die rode draad die eeuwen later nog verder loopt, via Maarssen zelfs, ook langs uw leven..., Gods rode draad van trouw gaat ondanks alle vraagstukken waar wij in vastzitten of ons vastbijten, verder, onderweg naar de voleinding van Zijn grote plan.

Gods grote plan... Gods toekomst. Dat is het sluitstuk, waar zelfs die felle Amos met al zijn harde woorden over mocht vertellen. Amos begint prachtig te vertellen, vers 11: *op die dag – spreekt God - zal Ik oprichten de vervallen hut van David. Zijn scheuren zal Ik dichtmaken, en wat aan hem is afgebroken, zal Ik oprichten.*

Het huis van David, het koningshuis, het koninkrijk Israël is tot een vervallen hut geworden. Een bouwval. Een aantal bij elkaar geraapte planken. Met wat doeken om de tocht wat tegen te houden en de regen buiten te houden. Een vervallen hut. Maar God zal die hut weer oprichten. Mooi hè? *Ik zal die hut weer oprichten, zegt God. Ik zal zijn scheuren dichtmaken. Ik zal wat aan hem is afgebroken, oprichten. God Die Zijn handen uit de mouwen steekt, na alles wat de mens aan het verval heeft prijsgegeven en zelf niet meer kan repareren, herstellen. Dat is het Evangelie.*

Het is daarom ook niet voor niets, dat eeuwen later de apostel Jakobus juist deze tekst uit Amos citeert. Het staat in Handelingen 15. We zijn dan acht eeuwen verder. We bevinden ons in Jeruzalem bij de eerste christelijke gemeente. Alle apostelen zijn er op dat moment bij en ook Barnabas en Paulus zijn aanwezig. Want het is niet zomaar een bijeenkomst. Nee, weer is er sprake van een menselijke impasse. De apostelen komen er met Barnabas en Paulus niet uit. Wat was het probleem, waar men met elkaar over struikelde? Nu, de eerste christelijke gemeente bestond uit voornamelijk joden en leefde geheel in lijn met de joodse traditie en de joodse gebruiken. Maar door het werk van onder andere Paulus en Barnabas werden er allemaal gemeenten gesticht buiten de landsgrenzen van Israël. In Turkije. In Griekenland. Dat was prachtig. Grieken, niet-joden kwamen massaal tot bekering. Maar hoe moest dat nu? Moesten die heidenen, de niet-joden, nu ook de joodse gebruiken onderhouden, die God had laten instellen? Moesten zij zich aanpassen aan hen, of juist andersom: moest men het die niet-joden niet al te lastig maken? Middenin een verhitte discussie hierover neemt opeens Jakobus het woord en citeert hij deze tekst uit Amos (in een iets afwijkende versie, de versie van het Griekse Oude Testament van die tijd).

Ik citeer een stukje van het verslag van deze heftige vergadering van de eerste christelijke gemeente. Petrus had zojuist het woord genomen en verteld hoe hij heeft gezien hoe de Heilige Geest over heidenen was uitgestort, toen hijzelf bij een Romeinse hoofdman op bezoek was om het Evangelie te verkondigen. Daarna nemen Barnabas en Paulus in de discussie het woord en daar ga ik nu verder lezen: ¹²*En heel de menigte zweeg, en zij hoorden Barnabas en Paulus vertellen wat voor grote tekenen en wonderen God door hen onder de heidenen gedaan had.* ¹³*En toen zij zwegen, antwoordde Jakobus: Mannenbroeders, luister naar mij.* ¹⁴*Simeon (Petrus) heeft verteld hoe God voorheen naar de heidenen omgezien heeft om voor Zijn Naam uit hen een volk aan te nemen.* ¹⁵*En hiermee stemmen de woorden van de profeten overeen, zoals geschreven staat: ¹⁶Hierna zal Ik terugkeren en de vervallen hut van David weer opbouwen, en wat daarvan is afgebroken, weer opbouwen en Ik zal hem weer oprichten, ¹⁷opdat de mensen die overgebleven zijn, de Heere zouden zoeken, en alle heidenen over wie Mijn Naam uitgeroepen is, spreekt de Heere, Die dit alles doet. (...)* ¹⁹*Daarom ben ik van oordeel dat men het hun die zich uit de heidenen tot God bekeren, niet lastig moet maken.* Dat zou Amos nooit zich hebben kunnen indenken, denk ik... dat die woorden die hij toen in ongeveer 750 voor Christus had uitgesproken over Israël..., dat die woorden zo'n 800 jaar na hem zouden uitkomen. Maar dat is nu de trouw van God, door al die eeuwen heen. In Jezus is die vervallen hut opgericht. In Jezus is dat koninkrijk van Israël opnieuw van de grond gekomen. De Koning der joden, zo kwetsbaar als een vervallen hutje, bleek de werkelijke Machthebber te zijn. In Christus is er een nieuw Koninkrijk gekomen, waar alle volken in betrokken zullen worden, zoals Amos al mocht aankondigen. De wereldwijde impasse werd door God doorbroken.

Nu, politiek gezien bent u niet veel wijzer geworden. Want om terug te komen op de vraag waar ik mee begon: ik weet niet hoe lang Remkes nodig heeft om tot een formatie van een nieuw kabinet te komen. Ik hoop dat hij de impasse weet te doorbreken. Maar wij zijn inmiddels al wel zo'n 180 dagen verder. Over uw eigen leven heeft u vanavond misschien ook niet zoveel gehoord. Maar toch hebben wij vanavond antwoorden gekregen. Hoop ontvangen. Hoop, doordat wij mochten horen hoe God menselijke impasses op Zijn tijd en wijze doorbreekt. Hoe Hijzelf een nieuwe weg opent, waar alle menselijke wegen dood zijn gelopen. Dwars door al het menselijke onrecht en in zichzelf gekeerd zijn heen, spreekt God via Amos van genade. Waar anderen de stekker uit het project zullen trekken, maakt God een nieuw begin. Waar mensen in hun eigen leven verstrikt zitten, spreekt God over een toekomst vol van hoop. Dat is vreemd. Niet te begrijpen. Maar dat is nu Gods genade.

God Die vasthoudt aan Zijn trouw, waar mensen Gods weg allang niet meer zoeken en God zijn vergeten.

God Die door alle onbegrijpelijke dingen heen de eeuwen door vasthoudt aan Zijn genade. Houd je daaraan vast.

*Toch overwint eens de genade,
en maakt een einde aan de nacht.
Dan onderwerpt de Heer het kwade,
Dan is de strijd des doods volbracht.
De wereld treedt in 's Vaders licht,
Verheerlijkt voor Zijn aangezicht.
(Liedboek 1973: 297)*